

«Et tomt areal – utfordring og potensial»

Koblinger mellom kreativ tettstedsutvikling og næringsutvikling i småbyer

DS-seminar: Attraktive og bærekraftige småbyer. Kongsberg 1.juni 2017

Guri Mette Vestby

- Seniorforsker
- Bolig-, steds- og regionalforskning
 - Tlf. 41 10 50 01
 - guri-mette.vestby@nibr.hioa.no

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Dagens visjoner for by- og stedsutvikling

Attraktivitet for: *bosetting *besøk *næringsetablering

Bærekraftig byutvikling * miljømessig * sosialt * økonomisk

Det grønne skiftet, bilfri bysentrum, blågrønne strukturer

Folkehelse, inkluderende by, sosiale møteplasser

Innovasjon, kreative næringer, kraftsentrum i regionen

Byenes sentrumsområder: før-nå-framtid

Byrom som individuelle og kollektive minnerom Strandgata i Florø: engang byens hovedpulsåre

Guri Mette Vestby

«Levende lokaler»

Midtveisevaluering av et pilotprosjekt for
revitalisering av bysentrum

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Guri Mette Vestby
Heidi Bergsli
Bjørge Langset
Marit Owren Nygaard

Byene i Nordland som innovasjonssentra

Kunnskapsgrunnlag for bypolitikk

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Pilotprosjektet «Levende lokaler»

- Prosjekteier: Design og arkitektur Norge (DOGA) , Næringsdepartementet
- Prosjektperiode: april 2016 – april 2018
- Pilotkommuner: Lærdal, Arendal og Tromsø
- 23 andre kommuner følger i et nettverk
- Følgeforskning med kvalitative metoder: NIBR
- Midtveisrapportert april 2017

TIL
LEIE!
TLF: 37025455/
95942003

MÅL:

- Skape liv i halvdøde sentrumsområder
- Ny og kreativ bruk av tomme lokaler
- Utvikle overførbare verktøy og metoder

Hvilke aktiviteter gir lokalene liv

- **Blinket ut:**
 - Kunst/kultur
 - Næring
 - Frivillighet
- **Utvides etter hvert:**
 - Sosiale aktiviteter og sosialt entreprenørskap
 - Kommunale virksomheter og aktiviteter
 - Uteromsaktiviteter

Hvilke aktiviteter gir lokalene liv

Spennvidden begynner å bli stor

Folkeverksted, bylab, designstudio, gallerikafé,
workshops, lyslek for barn, grønn dyrking,
ambulerende moské, gjenbrukssalg, arbeidstrening for
flyktninger, debatter, foredrag, folkekjøkken, co-
workingspaces for gründere , for kunstnere, for
miljøaktører, festivalkontor, konserter,
barnekunstverksted, musikalsk øvingslokale,
utsalgssted for nye produkter

+++++

Levende lokaler –levende sentrum

- Åpning for **midlertidige** aktiviteter og virksomheter skaper **dynamikk**, forandring, uventede impulser i bylivet
- «Levende lokaler»- eksperimentering som involverer og tiltrekker seg **nye grupper**:
 - unge voksne
 - barn og ungdom
 - flyktninger og innvandrere
 - gründere, etablerere, frilansere

LL og Kreative **næringskonsepter**

- Co-workingspaces/samløkaliseringer
- Begynnende forretningsidéer
- Tester konsepter, varer, nye tjenester
- Profesjonelle kobles med frivillige/nye grupper

Arendal

Co- workingspace
Samlokaliseringer

LL og kreative næringskonsepter

- Co-workingspaces/samløkaliseringer
- Begynnende forretningsidéer
- Tester konsepter, varer, nye tjenester
- Profesjonelle kobles med frivillige/nye grupper
- Særlig nye konsepter innen kultur/sosialt entreprenørskap, og nye småskalaproduksjon, har behov for business-kompetanse
 - fra næringsavdelingen i kommunen?
 - fra næringslivets organisasjoner lokalt?
 - fra enkeltaktører/mentorer?

- Også kjøpesentre i byen sliter med tomme lokaler
- Kreative næringsinitiativ: eksempelet Veita i Tromsø

Tester nytt konsept

- En etasje med bytorg med popup-bokser 6-15 kvm frittstående «hus» leies ut
- Grønn og miljøvennlig profil

SYNES DU AT BOKHYLLA
VÅR ER BRA?
ØNSKER DU LIGNENDE TILTAK?
VI JOBBER FOR
DELØKONOMI!
VIL DU STØTTE OSS?
GI OSS EN GAVE! →

En bok er
en god gave

TIL VERDENS
ENDE

EN VERDEN
VI FANT

HUSK
MILJØ-
BOMBER

ntiden
våre hender

framtiden
i våre hender

Bok bytte hylla
- Gratis bøker
- når du har bøker du er ferdig
med kan du bytte den nye

Utfordringer

1. **Lokaler**: finne lokaler/oversikt eiere/motivere
2. **Regelverk** og formalia/prosedyrer tillatelser
3. **Kommunens rolle** som samfunnsutvikler
4. **Lokalkultur**: suksesskriterier kan bli barriere

1. De tomme lokalene

- **Ulike type lokaler:** tomme butikklokaler, verksteder, fabrikklokaler, produksjonslokaler, kontorer, leiligheter
- **Oversikt:** å finne dem og få kontakt med eierne....
- **Ulike type eierskap** fra profesjonelle/store eiendomsutviklere som eier flere gårder til enkeltpersoner som har arvet en bolig eller et nedlagt butikklokale
- **Utfordring** å forhandle med svært ulike type gårdeiere mhp. strategier, retorikk og argumenter!

2. Nasjonale regelverk som barriere

- Branntilsyn, mattilsyn, eltilsyn, universell utforming...
- Brukstillatelse, bruksendring, søknadsprosesser
- Regelverket kjennetegnes av
 - vanskelig tilgjengelig
 - vanskelig å finne frem i «systemene og irrgangene»
 - passer dårlig til korte midlertidigheter
- KMD jobber med saken og har hatt fagseminar
- St.meld. 18 (2016-2017) Bærekraftige byer og sterke distrikter: regjeringen vil vurdere forenklinger

«Levende lokaler»-konseptet

- Behov for differensiering og smidighet når det gjelder regelverk og prosedyrer:
 - skille på ulike formål
 - skille på ulike type lokaler
 - skille på tid/varighet

3. Kommunen som utviklingsaktør

- Kommunen kan være aktiv samspillpartner
 - Hjelpe med håndtering av regler og formalia
 - Gjøre det lettere å finne frem i «irrganger»
 - Gjøre tilgang til kommunale lokaler lettere
 - Hjelpe med noe økonomisk støtte
 - Bidra med lån av utstyr
 - Gi hjelp med midlertidige leieavtaler
 - Hjelpe kulturaktører og sosiale entreprenører med forretningsmessige sider

4. Lokalkultur

Felles referanseramme og kunnskap om stedet (Vestby m.fl. 2014, 2016)

Tilhørighet til stedet og stedets framtid er en ekstra motivasjonsfaktor for ildsjeler (Vestby m.fl. 2014)

Studie av små livskraftige kystsamfunn viste at en lokalkultur der det er **«lov å lykkes»** fremmer nyskapende virksomhet og ga gründere og ildsjeler et handlingsrom for utprøving (Onsager m.fl. 2013)

Toleranse for nye ideer og **takhøyde** for høylytt debatt blant ildsjeler fremmer også innovasjon (Borch og Førde 2010)

Stor forskjell på byers kultur for nytenkning, åpenhet og idéskaping

Sosial kapital og innovasjon

- Forutsetter en viss grad av **åpenhet**, **gjensidighet** og **tillit** mellom aktørene
- Dette er sentrale elementer i såkalt **sosial kapital**
- Mange studier har vist at sosial kapital er en **ressurs i utviklingsarbeid**
- Innovasjon fordrer **tillit**; det gir trygghet til å **prøve og feile** og mot til å ta sjanser

Sosial kapital småbyer

- I småbyer og tettsteder styrkes ofte sosial kapital på grunn av **veletablerte nettverk, flertrådede relasjoner og gjennomsiktighet & uformelle møteplasser**
- Sosial kapital har en bakside: kan bli **lukkede miljø** som er lite åpne for nye folk og nye/annerledes idéer og arbeidsformer

TROMSØ
FOLKE
KJØKKEN

Guri Mette Vestby

«Levende lokaler»

Midtveisevaluering av et pilotprosjekt for
revitalisering av bysentrum

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Guri Mette Vestby
Heidi Bergsli
Bjørge Langset
Marit Owren Nygaard

Byene i Nordland som innovasjonssentra

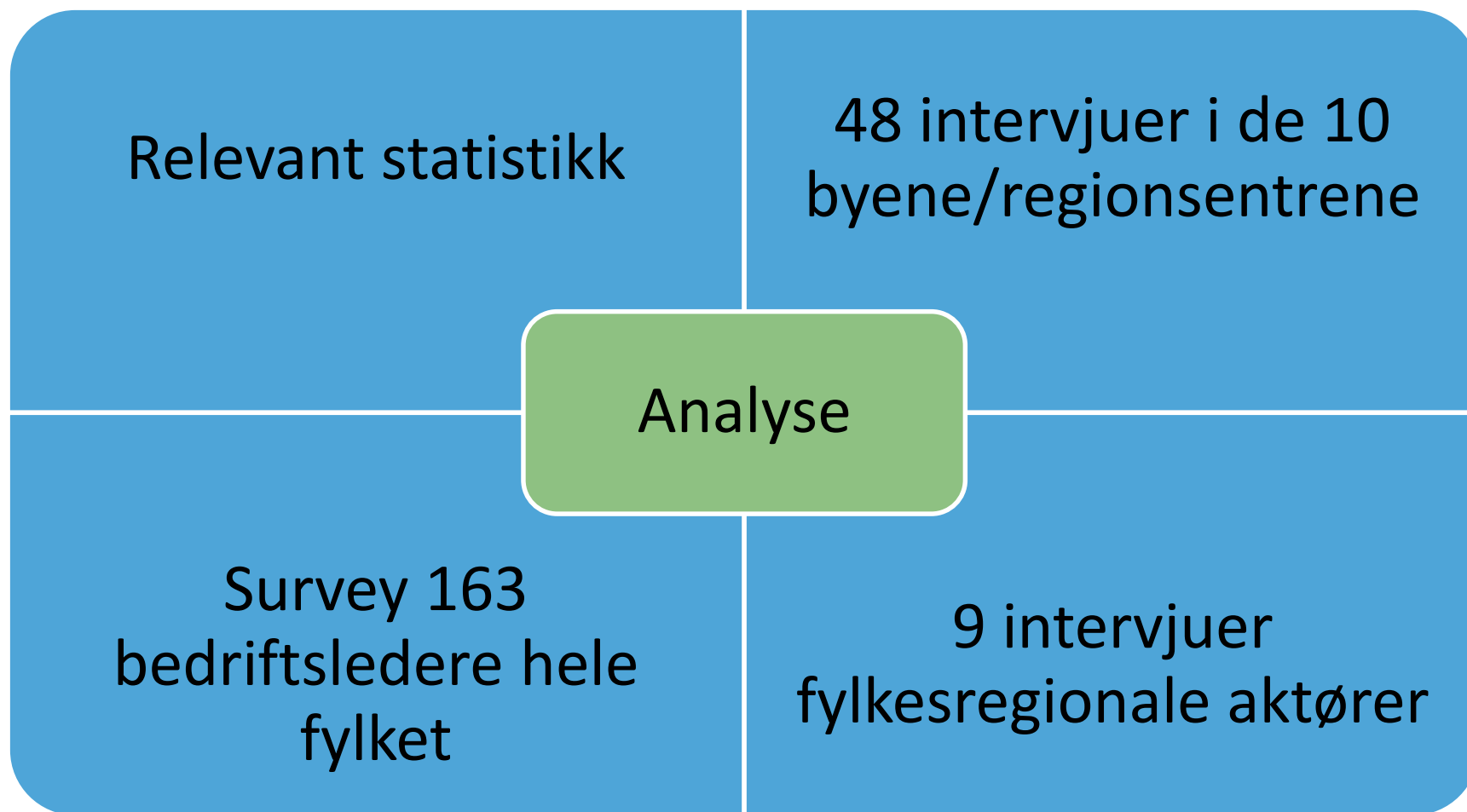
Kunnskapsgrunnlag for bypolitikk

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Byene i Nordland som innovasjonsarena

Innovasjon og innovasjonsarenaer

- Deling av kunnskap, idéer og informasjon
- Innovasjon som initiativ/utvikling av nye
 - produkter og tjenester
 - prosesser, arbeidsmåter, samarbeidsmåter
 - strategier og utviklingsgrep

Innovasjonsarenaer i Nordland

- Vi fant at et **vidt spekter** av arenaer og miljøer blir betraktet som innovasjonsarenaer
- **Tre hovedtyper** av arenaer kan kategoriseres etter
 - hvor **formelle** eller organiserte de er
 - om innovasjon er en uttrykt **målsetting** eller om nye idéer og arbeidsmåter er bieffekt
 - hvor **tilgjengelige** de er, dvs. åpne for alle, lukkede eller for spesielt inviterte?

1 Formelle arenaer: formaliserte arbeidsfellesskap

- Kunnskapsparker, forskningsparker, industriparker, teknoparker
- Universitets- og høyskolemiljøer, campusmiljøer
- Offentlig og private utviklingsselskaper (eller offentlig/privat)
- Samlokaliserte bedrifter eller klyngevirksomheter

Tilgjengelighet: for personer som jobber der til daglig eller er formelt knyttet til slike virksomheter i sitt yrkes/studieliv

2 Halvformelle arenaer: nettverk og møteplasser

- Bedriftsnettverk, bransjenettverk, næringsforeninger
- Ulike forum som næringsforum, IT-forum, kultur-forum
- Ulike kurs som etablererkurs og gründerkurs
- Frokostmøter, tema-lunsjmøter
- Åpne møter om byutvikling, steds- og næringsutvikling
- Fagkonferanser; fra interkommunale konferanser til næringskonferanser

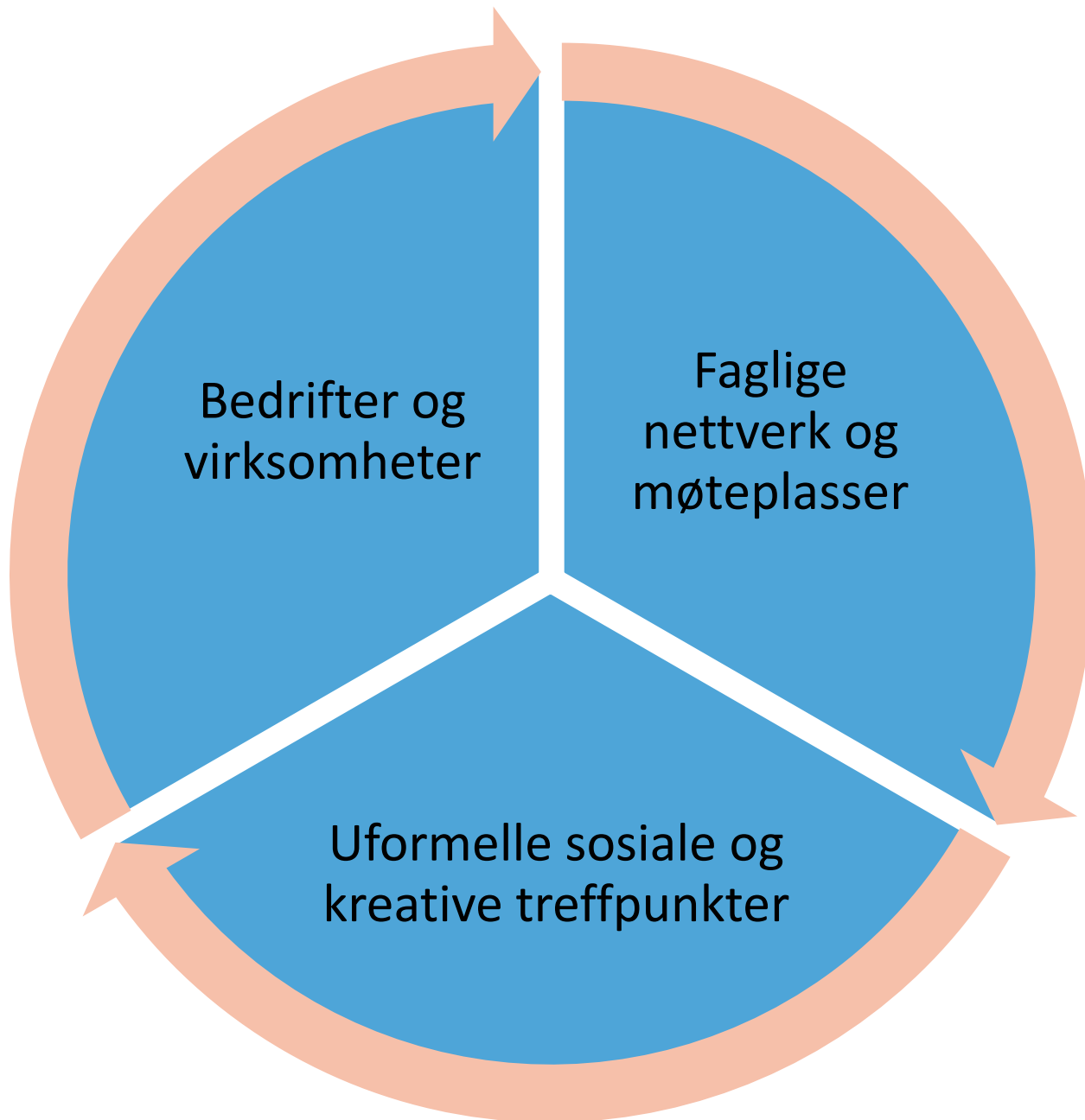
Tilgjengelighet: Varierer med aktivitet

a) åpne for medlemmer b) for inviterte deltakere eller c) for hvem som helst

3 Uformelle arenaer: sosiale og kreative treffpunkter

- Kulturhus og kulturarenaer, bibliotek, kulturcaféer, debattarenaer
- Gründerkaféer, steder med midlertidige arbeidsplasser/fellesskap
- Kulturarrangementer som konserter, teater, bydager, markeder, festivaler

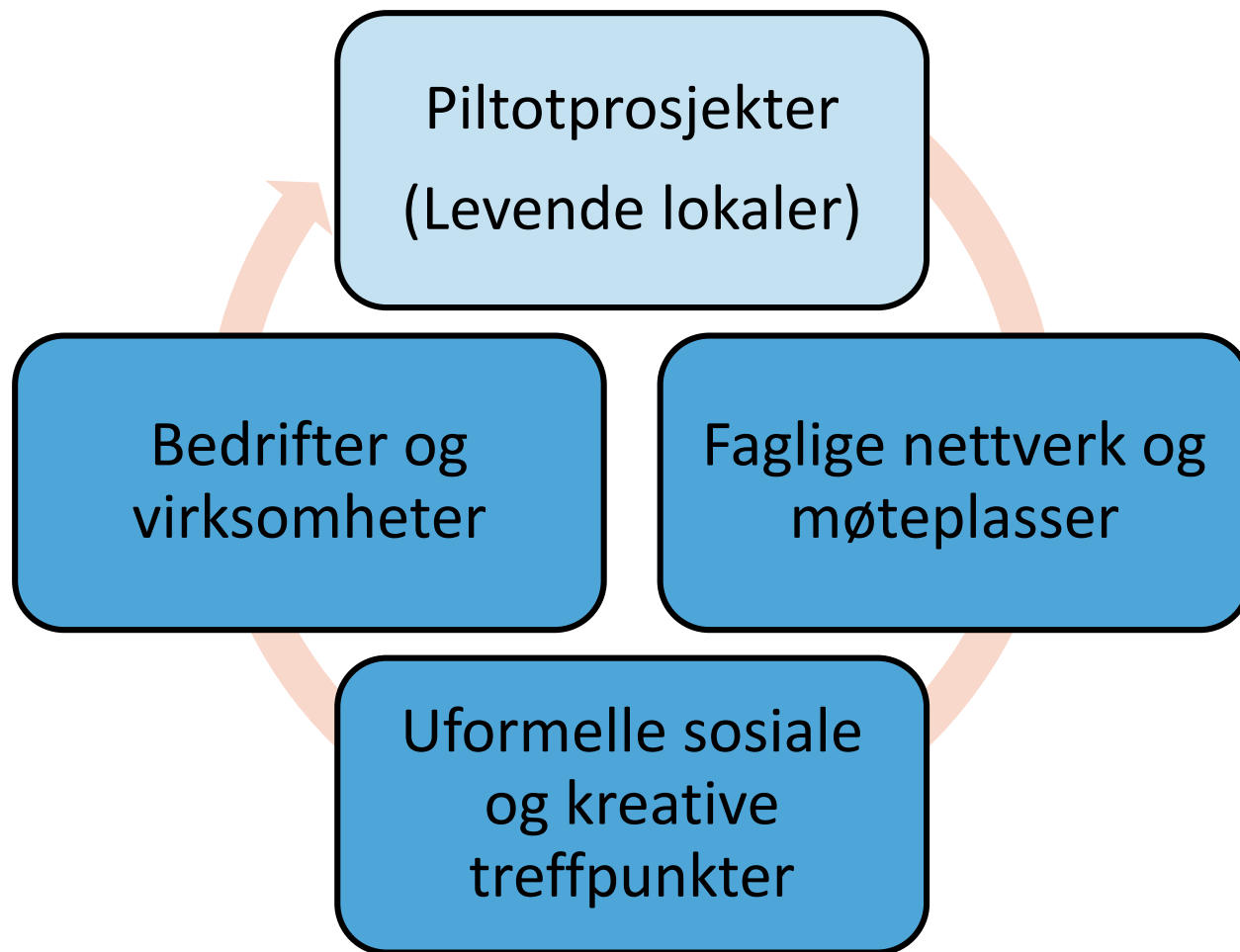
Tilgjengelighet: uformelle sosiale treffpunkter som kan fungere som kreative møteplasser for idéutveksling

NIBR

By- og regionforskningsinstituttet

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

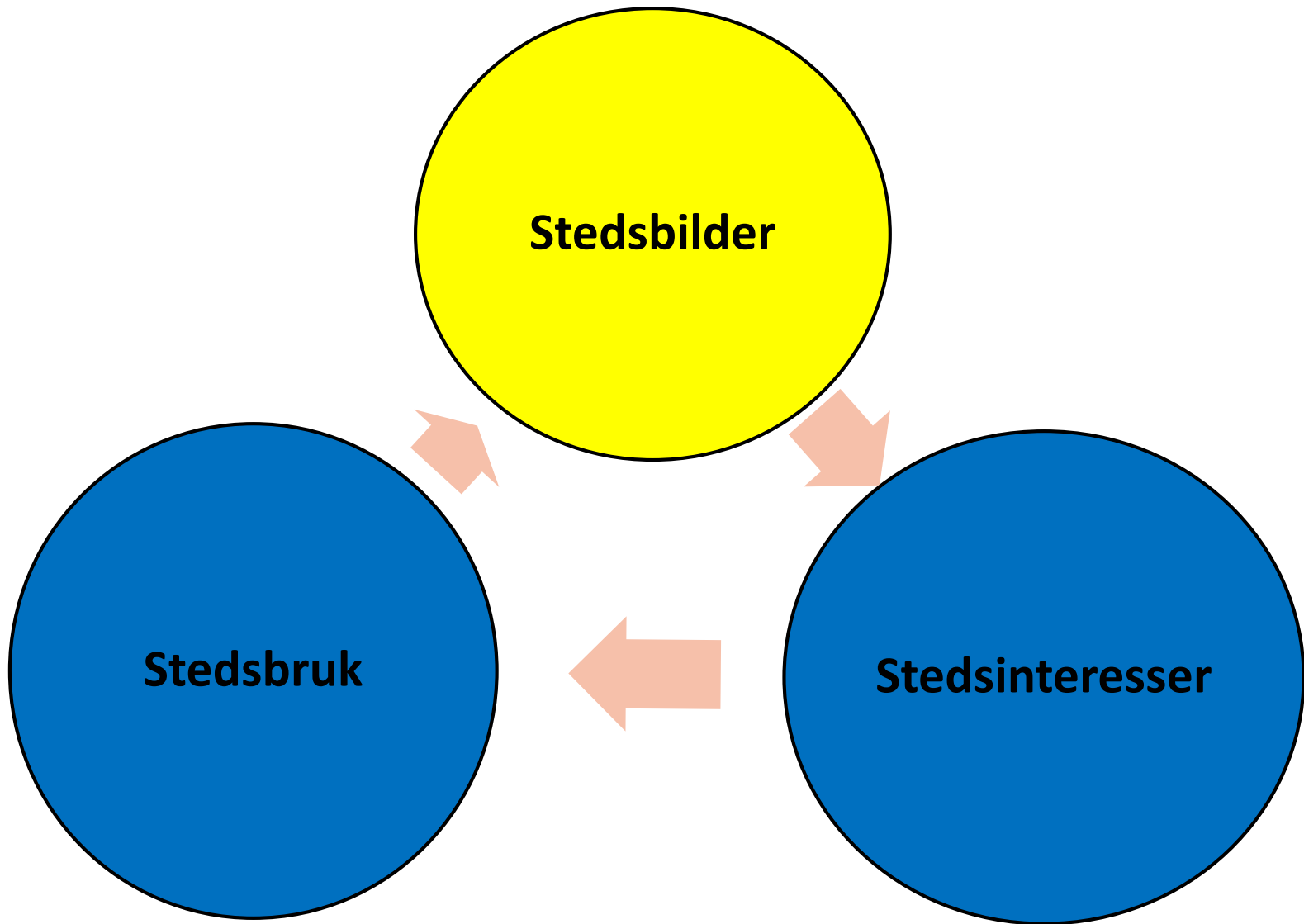
LL åpner for å tenke nytt om sentrum

- Andre typer handel og salg
 - Småskalaproduksjon
 - Opplevelser kunst, design, kultur
 - Møteplasser som er inkluderende på nye måter
 - Samlokalisering av frilansere, gründere, kunstnere, sosiale entreprenører, kulturarbeidere...
-
- Dynamisk, omskiftelig, det uventede
 - Skaper nysgjerrighet ?
 - Inspirerer andre?

LL tydeliggjør det store spørsmålet

- Vitalisering av sentrum = revitalisering = rekonstruksjon?
- Tilbake til det det engang var?
- **Hva skal fremtidens bysentrum være?**
- Formes av hvem?
- For hvem?

Sosiokulturell stedsanalyse

Prosess & aktører & relasjoner...

...like mye som innhold

Balansen mellom friksjon og konsensus

- Likhet og ulikhet
- Potensialet og utfordringen

«Ulikhet er kreativitetens
såkorn, homogenitet er
oppskriften på stagnasjon»
(Zigmunt Bauman)

Takk for oppmerksomheten!

